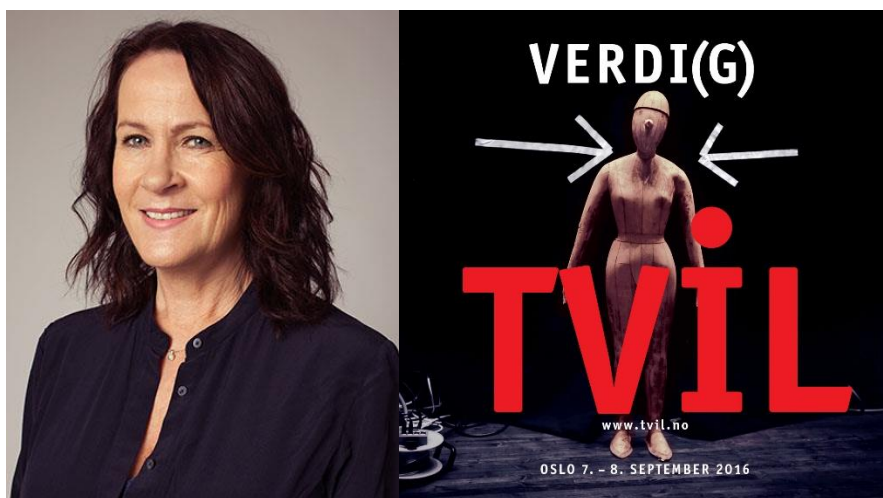

Om mennesket og dets verdighet

Vigdis Hjorth gleder seg til årets tvilskonferanse 7. og 8. september. Temaet er *Verdi(g)*, med det beslektede *verdighet*, og menneskets verdighet er et gjennomgangstema i Hjorths forfatterskap - uten at hun egentlig tenker over det, som hun sier.

Intervjuer: Ame Solli / Scribeo

Møt Vigdis Hjorth på Voksenåsen 7. og 8. september. En rød tråd i forfatterskapet hennes er menneskets verdighet, ofte i møte med krefter som trækker på denne verdigheten (Foto: Cappelen Damm)

Vigdis Hjorth stiller på Voksenåsen av nysgjerrighet, og hun tror på forhånd at det som møter henne på årets konferanse vil være interessant og at det vil lære henne mye.

- Jeg sier ja til mye, jeg har snakket for leger, for Blå Kors, for ansatte innen psykiatrien, og jeg finner det lærerikt. Jeg improviserer mye, men jeg har skrevet så mange romaner etterhvert at jeg alltid har en tekst som passer, sier Hjorth.

Det overordnede tvilstemaet opptar henne: - I utgangspunktet vil jeg være åpen, det vil si også åpen for tvil. Tvil er viktig i den forstand at det er viktig å ikke være bastant, det å ikke være hundre prosent sikker på noe. Og dersom man føler seg hundre prosent sikker i sin sak, er det viktig med selvrefleksjon.

Ordet «selvrefleksjon» rommer Hjorths store credo - hun mener verden vil bli et bedre sted dersom menneskene kunne tilegne seg mer evne til selvrefleksjon.

- Sigmund Freud skriver i *Tanker om krig og fred*, et essay skrevet under Den første verdenskrig, at menneskene ikke forstår hvilke krefter som driver dem, ja, som herjer i dem. De drives av sine lidenskaper og ikke av sine sanne interesser. Jeg ser det slik at årets tema - *Verdi(g)* - og de diskusjonene som vil utdype temaet i løpet av konferansen, kan bidra til å øke folks evne til selvrefleksjon, sier Hjorth.

Å lære om seg selv

Selvrefleksjon og selvutforskning er også beslektede begreper, og selvutforskning, det å lære om seg selv, synes Hjorth er verdifullt. Selvutforskning kan vi blant annet gjøre gjennom å lese filosofi og litteratur, og hun tror tvilskonferansen vil legge opp til en passe blanding av begge.

Vigdis Hjorth har, sammen med blant andre Thorvald Steen, besøkt forfatterkolleger i Tyrkia. Hva med tyrkiske forfatteres verdier og verdighet?

- Det er helt sikkert enormt utfordrende å leve under forhold der det dreier seg om livet, rett og slett. Å skulle skrive og utfolde seg kunstnerisk under slike forhold. Jeg vet ikke hvor modig jeg selv ville vært, sier hun. - Det er godt mulig at jeg hadde foretrukket selvsensur framfor å havne i fengsel. Det er imidlertid selvsagt interessante dilemmaer å diskutere, og hva man selv hadde vært villig til og i stand til. Man håper jo at man hadde vært modig. Men det er nok lettere for oss som sitter her hjemme å snakke om mot enn for dem som opplever en helt annen tilværelse på kroppen.

Ære og verdighet

Er verdi(g), verdighet og ære sider av samme sak? Hjorth erklærer seg skeptisk til æresbegrepet.

- Noen kan tenke seg å opprettholde sin fasade, kanskje gjennom å ofre andre mennesker, for å bevare det de anser som sin ære. Men det kan jo godt hende at faren som dreper sin datter fordi hun kysset feil mann, tror han har ivaretatt sin verdighet - men etter min mening lyver han jo for seg selv. Anders Behring Breivik ser kanskje på seg selv som en person med verdighet, hva vet jeg. Den kulturelle forståelsen av hva ære er, har drevet mange til å begå dumme eller onde handlinger, fordi de lever i en kultur der denne typen handling er ærefull, resonnerer Hjorth.

- Jeg ser nok i hovedsak på verdighet som noe udelt positivt, mens ære er helt avhengig av en kulturell kontekst, sier hun. - Vi ser det ikke som ærefullt for en rumener å sitte tiggende ved et hushjørne, men samtidig kan han eller hun tigge med verdighet. Nelson Mandela hadde sin verdighet i behold selv som fange under uverdige forhold. Ære er dermed knyttet opp mot hvordan samfunnet ser på en handling, samtidig som man kan ha sin verdighet i behold i en veldig lite ærefull situasjon. Jo, jeg står fast ved at ære og verdighet er to forskjellige begreper.

Konteksten bestemmer

Samtidig er innholdet i begge bestemt ut fra konteksten, hvilket er viktig.

- Folk i fengsel, for eksempel, definerer sin egen verdighet, sier Hjorth. - Narkolangere, som ofte har en del penger, deler ikke samfunnets syn på seg selv i det hele tatt. En narkolangers verdighet er knyttet til det å kunne betale sin gjeld og holde orden i økonomien. Å ha hatt kjempehøy promille kan være stilig! Det blir en helt annen verden.

- Så er det også noen svært interessante personer som opptrer på årets tvilskonferanse, som filosofen Arne Johan Vetlesen, sier hun.

- I boken *Studier i ondskap* spør han, med utgangspunkt i saken mot Anders Behring Breivik, om det kan være akseptabelt å opprettholde nag til grusomme gjerningsmenn. Jeg tolker ham som at ja, i visse situasjoner kan det være riktig.

